

Received / Makale Geliş Tarihi 04.01.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 29.02.2024
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 11(104), 515-518

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10775081

Veli Yılmaz

<https://orcid.org/0009-0003-9051-8849>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Salih Meşe

<https://orcid.org/0009-0009-3713-5690>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Yılmaz Karakuş

<https://orcid.org/0009-0009-2445-4801>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Nejla Karakuş

<https://orcid.org/0009-0009-1181-1136>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Ahmed Arif Turan

<https://orcid.org/0000-0002-7503-5000>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Veli Çapa

<https://orcid.org/0009-0003-1158-1955>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Murat Bozkuş

<https://orcid.org/0009-0006-0794-7418>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Emine Eylül Koç

<https://orcid.org/0000-0002-5676-7417>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Okul Yönetimine Genel Bir Bakış

An Overview of School Management

ÖZET

Bu araştırmanın amacı okul yönetimi hakkında genel bir bakış ile bilgi toplamak ve bu bilgileri bir düzen içerisinde aktarmaktır. Yöntem olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Konuya ilişkin literatür incelendiğinde akademik araştırma dergilerinde yer alan çalışmalar ulusal veya uluslararası düzeyde olabildiği gibi diğer yandan dergi bazlı, makale konusu veya çalışmada kullanılan yöntem odaklı olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Sonuç olarak yapılan literatür taramasında, birçok makale ve dergide benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre okul yönetiminde okul müdürünün rolünün önemli olduğu ama okul müdürü okul ile ilgili bir karar aldığı anda okuldaki öğretmen, öğrenci ve diğer paydaşları da katarak karar vermelidir. Aksi halde alınacak kararlara uyumda sıkıntılar yaşanacak ve birçok çalışan yaptığı işten mutlu olmayacak. Öğrenciler de bundan etkilenerek derslerine gereken önemi vermeyecekler.

Anahtar Kelimeler: Okul, Yönetim, Okul Yönetimi.

ABSTRACT

The purpose of this research is to collect information about school management with a general overview and to convey this information in an orderly manner. Descriptive analysis method was used as the method. A literature review was conducted on the subject. When the literature on the subject is examined, the studies in academic research journals can be at national or international level, while on the other hand, various studies have been conducted on a journal-based basis, focusing on the subject of the article or the method used in the study. As a result, similar results emerged in many articles and journals in the literature review. According to these results, the role of the school principal in school management is important, but when the school principal makes a decision about the school, he should make the decision by including the teachers, students and other stakeholders in the school. Otherwise, there will be difficulties in adapting to the decisions to be made and many employees will not be happy with their work. Students will also be affected by this and will not give due importance to their lessons.

Keywords: School, Management, School Management.

1. OKUL

Genel olarak okul, yeri belli olan, daha önce belirlenen süresi olan, öğrencilerin ve öğretmenlerin sürekli olarak farklılaştığı, geçen sürenin planlı ve programlı bir şekilde devam ettiği genel ve mesleki olarak farklılaşma ile şekil alan bir kurumdur (Özdemir, Yalın ve Sezgin 2008, Akt: Sezgin, 2020).

Eğitim sisteminin olmazsa olmazı olan okul, eğitim sisteminin faaliyetleri ve çerçevesini belirler. Bunun yanında okulun amacında üretim olup, eğitim sisteminin en önemli somut örgütlenmesidir (Açıkalın,1998; Akt: Sezgin, 2020; 122). Kısaca okul, birlikte bir şeyler meydana getirmek için yapılan çalışmaların ve karşılıklı iletişimin-etkileşimin olduğu bir örgüt olarak kabul edilebilir (Sezgin, 2020).

Okulun ekonomik görevi ise; toplumun ihtiyacına göre gerekli işgücünü sağlamak ve kişilerin bir şeyler meydana getirebilmeleri için bir mesleğe sahip olmalarını sağlamaktır (Bursalıoğlu, 1996; Akt: Sezgin, 2020).

Eğitim bireyin yaşamının tamamını kapsamaktadır. Ancak okul bir yere kadar bu eğitimi sürdürmektedir. Eğitimin en önemli vazifesi okul bittikten sonra da bireyin kendi başına öğrenmeye devam etmesini kavratmaktır. Okulun bireye vereceği özgüven bu bakımdan önemlidir. Öğretme, öğrenmeden zordur. Gerçek öğretmen, öğrenmeyi öğretmekten başka bir şey öğretmez (Heidegger) ifadesi bu bağlamda yerinde bir sözdür. Molliere, bir adım daha ileri giderek: İnsanlara yapılabilecek en büyük iyilik, onlara akıllarını kullanmayı öğretmektir sözü ile konuyu pekiştirmektedir (Arslan & Özdemir 2020).

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de okul müdürlerinin rolü değişim göstermektedir. Yönetim ne şekilde olursa olsun; ister merkezi isterse de yerinden yönetim olsun, eğitim öğretimin hizmetlerinin yapıldığı yer okuldur. Eğitim yöneticilerinin geneli okulda en önemli unsurun okul müdürü olduğunu söylese de bu söz çeşitli yönden eleştirilebilir. Karar sürecinin başında okul müdürü bulunsa da okul; tüm insan kaynaklarını amaca uygun harekete geçirilebildiği zaman etkili ve verimli olabilmektedir (Özdemir, 2019).

Ülkemizdeki şehirleşme ile birlikte okulların kalabalıklaşması ve aksine kırsal kesimdeki gözlenen öğrenci azlığından dolayı taşınmalı eğitim ve Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ile sunulan eğitim imkânı ile sanki eğitimde imkân ve fırsat eşitliğini akla getirirse de söz konusu bu durum birçok aksaklığı beraberinde getirmektedir. Eğitim sistemimizin bulunduğu bu şartlardan dolayıdır ki; okul yöneticiliğini çok daha kritik bir konuma getirmektedir (Özdemir, 2019).

Özdemir’e göre (2019) Okul Yöneticilerinin yeni görevlerinin başlıcaları şunlardır:

“Temel eğitimde çağın en son oluşturulan eğitim programını ve kademelendirmeyi uygularken öğretmenlere ve ortaöğretimde sistemin tekrar oluşturulması için merkez örgütüne destek olmaktır.”Değişimde en önde yer almak, okulun bir şeyleri değiştirmeye öncelikle en küçük şeylerden başlayarak devam ettirmektir. Yapılacak minik değişimler devamında gelecek büyük yenileşmelerin temelini oluşturur. Sistemi bütünüyle bir defada değiştirmek yerine yapılacak minik dokunuşlarla küçük işlerin adamı olmak çok daha önemlidir.

2. YÖNETİM

Yönetim; örgütü saptanan amaçlara ulaştırma ve amaçlarına uygun biçimde yaşatma, insan ve madde kaynaklarını etkili biçimde kullanma ve bunları izleme, denetleme ve geliştirmeyi kapsayan bir süreç olarak ifade edilebilir. Bu karmaşık sürecin etkili şekilde uygulanması ve geliştirilmesi gayet önem arz etmektedir (Er ve Sezgin, 2020: 320). Yöneticiler, topluma yön vermede ve iyi ve donanımlı nesillerin yetişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bundan dolayı ki yöneticilerin ahlaki değer ve ilkeleri göz önünde bulundurmaları beklenmektedir (Recepoglu, 2013; Akt: Er ve Sezgin, 2020: 321).

2.1. Okul Yönetimi

Okul yönetiminin sınırlarının belirlenmesinde eğitim sisteminin yapısı ve hedefleri gibi öğeleri belirleyici olmaktadır (Bursalioğlu, 1999; Akt: Sezgin, 2020)

Okul yöneticiliği, eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kritik öneme sahiptir. Son yıllarda yapılan çalışmalar okul yöneticilerinin, okulun hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, öğrenci ve öğretmenlerin performansı üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir (Balıyer, 2013).

Okul yöneticiliği, kuram ve uygulamanın bir arada ele alınmasını gerektiren disiplinlerarası bir alandır. Bu nedenle okul yöneticilerinin, bu kritik görevlerini başarıyla yerine getirmeleri için ne tür mesleki bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olmaları gerektiği, ilgili alanyazının üzerinde durduğu öncelikli konulardandır. Okul yöneticiliği; iş yükü, sorumlulukların ağırlığı, görevin karmaşık yapısı ve muhatap olunan kitlenin çeşitliliği gibi nedenlerle yorucu bir görevdir. Ayrıca sosyal hayatta, bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, okul yöneticilerinin kişisel ve sosyal açıdan da yeni yetkinliklere sahip olmalarını gerektirmektedir (Karataş, Çimşir, Aydın, Kara 2023).

Öğretimin düzenlenmesi değerlendirilmesi, okula gelen ödeneklerin ile okul giderlerinin dengesinin sağlanması, okulun bakımı, temizliği gibi işler okul yönetiminin işleri arasında sayılabilir (Demirel, 2003; Akt. Sezgin, 2020)

Okul yönetimi belirli bir uzmanlık bilgisi gerektirir. Çünkü okul yönetimi hizmetinde herkes başarılı olamaz ve hizmet öncesinde bir yükseköğrenim mezunu olmak gereklidir. Okul yöneticilerinin belirli lisans sertifikaları elde etmiş olmaları gerekmektedir. Ayrıca okul yöneticileri uygulamalarda verimliliği sağlayacak ölçülere göre davranmak zorundadır (Aydın, 2003; Akt: Sezgin, 2020).

Eğitimin niteliğinin artırılması, hizmet öncesinde olduğu kadar hizmet içinde de yetiştirici eğitimlerin sürekliliğine bağlıdır. Türkiye’de öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitimin niteliği sürekli değişen öğretmen yetiştirme politikaları yüzünden sorgulanabilir olmuştur. Özellikle ilköğretime ve ortaöğretime öğretmen yetiştirmede uygulanan farklı politikalar günümüzde öğretmen eğitiminin niteliğini daha bir tartışılır hale getirmiştir. Öğretmenler öğretebilmek için sürekli kendilerini yenilemek ve geliştirmek durumundadırlar. Öğretmenler gibi okul yöneticileri de öğretmenlerin nitelikli eğitim verebilmelerinden kendilerini sorumlu görürler. Bu nedenle okul yöneticilerinin mesleki gelişimleri okulun bir bütün olarak gelişmesi açısından da önemlidir (Polat, Uğurlu, ve Bilgin.,2018).

Okul yöneticisinin belirlenen rolleri başarı ile oynayabilmesi, kuşkusuz yönetim alanında yetişmiş ve aranan nitelikleri kazanmış olmasını gerektirir. Eğitim yönetimi ve onun bir alt sistemi olan okul yönetimi, devletin eğitim politikasına uygun olarak saptanan amaçları gerçekleştirmekle yükümlüdür. Gerçekte eğitim etkinlikleri özel işletmelere bırakıldığı durumlarda bile devletin gözetim ve denetimi ile sınırlandırılmaktadır (Bursalıoğlu, 1982).

3. BİR UZMANLIK ALANI OLARAK OKUL YÖNETİMİ

Özdemir’e (2019) göre okul yönetimi uzmanlık gerektiren bir alan olduğunu şu şekilde özetleyebiliriz:

- ✓ Hem öğretmenlerin hem de kendi mesleki gelişimini sağlamak, okuldaki öğretmenlerden lisansüstü veya doktora gibi kariyer basamaklarında ilerlemek isteyenleri teşvik etmek ve onlara kolaylık sağlamak.
- ✓ Öğrencilerin kendilerini okulda daha rahat ve mutlu olmalarını ve okula heyecan duyarak gelmelerini sağlamak.
- ✓ Yeniliklere açık, bilinçli, girişken, problemlerle başa çıkabilen, insani ilişkilerde duyarlı olmalıdır.
- ✓ Hem öğretmenlere hem de öğrencilere yeni ufuklar açıp onların daha iyi olabilmelerini sağlamak için; okul içinde ve okul dışında etkinlik ve programlar düzenleyebilmeli ve öğretmenleri için çevredeki okullar ile birlikte ortak hizmet içi eğitim programları düzenleyip öğretmen ve öğrencileri teşvik edebilmeli.
- ✓ Okul yöneticisi zamanının çoğunu okulda geçirmeli ve okulun meseleleri ile ilgilenmelidir. Okul müdürü bazen okul bahçesine çıkmalı, bazen de öğretmenler odasında öğretmenleri ile vakit geçirebilmelidir.
- ✓ Zaman zaman öğretmenlerle esnaf, sivil toplum örgütleri ve kanaat önderlerini ziyaret etmelidir.
- ✓ Önceden belirlenen amaç ve hedeflere ulaşip ulaşamadığını ve ulaşılmış ise hangi düzeyde ulaşıldığı tespit etmeli ve başarılı olmuşlarsa başarılarında emeği geçen öğretmenleri tebrik etmek, başarılarının devamını teşvik etmek ve diğer öğretmenleri de daha başarılı olabilmeleri için motive etmelidir.

Etkili bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesinde başarılı bir okul müdürünün yanı sıra okul binalarının mevcut durumu, alt yapı, yeteri kadar personelin bulunması, sınıf ortamında gerekli donanımların varlığı gibi etmenlerin de rolü vardır. Ancak, ülkemizde eğitim ve öğretim standardına henüz ulaşamamış okullara rastlamak mümkündür. Örneğin, halen memur ve hizmetli gibi personellerin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı okullar bulunmaktadır. Böyle okullarda okul müdürü performansını onların görevlerini yapmakla da harcayacak ve esas görevi olan yöneticiliği gereğince yapamayacaktır. Bu durum, okul müdürünün eğitim ve öğretim etkinliklerini etkili bir şekilde yürütememesine yol açacaktır. Halbuki, okul müdürünün esas görevi personel arasında görev dağılımı yaparak okulun her açıdan yönetimini sağlamak olmalıdır. Birtakım yetersizlikler olsa da etkili okul müdürü davranışlarıyla ve öğretmenlerin özverili davranmasıyla beklenen eğitim ortamları oluşturulabilir(Gürbüz, Erdem, Yıldırım, 2013)

Scheerens’e göre (1988), etkili okullardaki yönetici davranışıyla ilgili araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır (Helvacı ve Aydoğan, 2011):

- Başarıyı vurgular,
- Öğretim stratejileri oluşturur,
- Düzgün bir okul atmosferi hazırlar,
- Sıklıkla öğrenci gelişmelerini izler ve değerlendirir,
- Eğitim ve öğretimi koordine eder ve öğretmenleri destekler.

Bolem (1993), Akt: Çubukçu ve Girmen, 2006), etkili okullardaki yönetici özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- Mükemmel liderlik özelliklerine sahip olan, okulu ile ilgili görüşlerini açıkça ortaya koyan,
- Okulda değer ve inançlar sistemi oluşturan, okulun kültürünü şekillendiren,
- Stratejik bir şekilde düşünüp plan yapan, kaliteyi ve başarı konusundaki beklentileri yükseltmeyi özendirilen,
- Etkili dinlemeyi bilen, öğretmen ve öğrencilerin düşüncelerine önem veren ve onlara her konuda yardımcı olan,
- Çalışanlarını motive eden, her zaman coşkulu ve iyimser olan, her türlü başarıyı destekleyen ve ödüllendiren,
- Çalışanlarına güvenen, personelini olumsuz dış etkenlerden koruyan, personeli tarafından desteklenen, sorumluluk sahibi, davranışlarıyla örnek oluşturan,
- Okuldaki her türlü olayla ilgilenen, öğretmenlerini gelecek gelişmelere hazırlayan,
- Öğrencilerle birebir iletişim kuran, okul içinde her yerde sıkça görünen kişidir.

Okul yönetimini uzmanlık olarak gören okul müdürleri; insan kaynaklarını harekete geçiren, çalışanlara yol gösterip rehberlik yapan, ekip ruhu meydana getirebilen, kendini başkalarının yerine koyabilen, motive edebilen, girişimci, yeniklere açık, destekleyici, hakkaniyetli, tarafsız, öneri ve çözüm odaklı, karizmatik, babacan, güler yüzlü, bireyi önceleyen, bireyi ödüllendiren, kriz yönetiminde başarılı bireylerden oluşmalıdır (Helvacı ve Aydoğan, 2011)

KAYNAKÇA

- Arslan, M. & Özdemir, C. (2020). *Veciz Sözler Kapsamında Eğitimin Temel Prensipleri Ve Bu Bağlamda Günümüz Eğitim Sorunlarına Çözüm Önerileri*. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(29),1260- 1268
- Balyer, A. (2013). Okul müdürlerinin öğretimin kalitesi üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(2), 181-214.
- Bursalıoğlu, Z. (1982). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. PEGEM Akademi.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2006). Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 121-136
- Helvacı M.A. ve Aydoğan İ.(2011). Etkili Okul ve Etkili Okul Müdürüne İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4(2), 41-60
- Gürbüz,R. Erdem, E.Yıldırım, K. (2013) Başarılı Okul Müdürlerinin Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20,167-179
- Karataş, İ. H., Çimşir, S., Aydın, B.& Kara, M. (2023), Okul Yöneticilerinin sosyal hayatının incelenmesi, *Okul Yönetimi (SAJ)* 3(2),71-85
- Özdemir, S. (2019). Türk Eğitim Sisteminin Yapısı, Eğilimleri Ve Sorunları (Editör: Servet Özdemir) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (s. 7-10). Pegem Yayıncılık
- Polat, S., Uğurlu, C. T. ve Bilgin Aksu, M. (2018). Okul yöneticilerinin kendi mesleki gelişimleri ve okulu geliştirmeye yönelik liderlik davranışlarına ilişkin görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 6(1), 205-224
- Sezgin, F. (2020). Örgüt Kültürü-Yönetim İlişkisi ve Yönetimsel Etkinlik. *Maliye Dergisi*, 2(159), 21-35
- Sezgin, F. ve Er, E. (2020). *Eğitim Yönetiminde Etik, Değerler ve Liderlik*. *Eğitim Yönetiminde Liderlik*. Pegem Yayıncılık